

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ПРАВОСЛАВ'І В ЧАСИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ (КІНЕЦЬ ХХ – ХХІ СТ.)

Статтю присвячено трансформаційним процесам в Українському Православ'ї в часи українського державотворення. Проаналізовано стан Православ'я після проголошення незалежності України, розкол у Православній Церкві і перші кроки до її об'єднання.

Ключові слова: Церква, трансформація, автокефалія, Єдина Помісна Церква, державотворення.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, які вирують в Українському Православ'ї потребують детального дослідження. Сучасне Українське Православ'я розколоте. Його утворюють три церкви. Суттєвою особливістю відносин між ними є брак порозуміння. Увесь час на різних його рівнях ведуться розмови про необхідність об'єднання всіх його гілок. Однак церкви висувають суперечливі вимоги, що цілком або частково виключають саму можливість його об'єднання. Вони звинувачують одна одну в зраді Святому Письму, у політичних пристрастях, вилучають одна в одній храмові будівлі, релігійні цінності, фінансові надходження і релігійні навчальні заклади. Взаємовиключне різноголосся у поглядах, уявленнях, переконаннях та ідеалах, у ціннісних орієнтаціях і соціальних настановах вищого церковного керівництва різних православних конфесій в Україні відбивається на їхній пастві розгубленістю, невпевненістю, розчаруванням, психологічними хвилюваннями і навіть взаємною неприязню і конфліктами. Як наслідок, Українське Православ'я втрачає своє історичне призначення бути моральним захисником і утішником всіх знедолених, матеріально і соціально небезпечних, пригнічених негараздами життя і розчарованих у ньому, позбавлених надії на краще життя на землі.

Аналіз основних публікацій та досліджень. Висвітленню питань, що торкаються православ'я в Україні присвячені праці філософів, істориків, релігієзнавців, політологів. У книзі “Тернии Второго Крещения” В. Анісімов аналізує Блаженнішого Володимира, Харківський Собор, Кравчука і Філарета. В монографії можна помітити ставлення закордонних парафій до УПЦ КП [1]. Білецький М. у публікації “Православна церква в Україні” досліджує взаємовідносини УПЦ КП з Вселенським Патріархатом, які в 2000 році покращилися, де Варфоломій I готовий посприяти у створенні єдиної Помісної Православної Церкви в Україні [3]. В статті Ігумена Арсена Бочкаря “Чи треба домовлятися з розкольниками” розглядається те, що Митрополит Київський і всієї України Блаженніший Володимир неоднаразово звертався до УПЦ КП з метою подолання розколу, шляхом визнання розкольниками хибності своїх дій і агресії відносно ієрархії [4]. Ієромонах Евстратій (Зоря) досліджує Собори, які були скликані і сам розкол (причини, наслідки) [6]. Причини і наслідки об'єднання українських церков розглядає протоієрей Віктор Пушко. Крім того, автор розглядає готовність УПЦ МП до об'єднання [9].

Метою проведення дослідження є аналіз трансформаційних процесів в православ'ї в часи створення незалежної української держави. Згідно з поставленою метою статті були сформовані **завдання** дослідження:

- розглянути період проголошення незалежності України і скликання помісного Собору УПЦ для розгляду питання про автокефалію;
- проаналізувати причини і наслідки розколу;
- охарактеризувати діяльність патріархів Мстислава (Скрипника), Філарета і місцеблюстителя Володимира (Романюка);
- проаналізувати діяльність митрополита УПЦ МП Володимира (Сабодана), який фактично відстоював автокефалію в межах Московського Патріархату;
- дати оцінку готовності православних церков об'єднатися.

Виклад основного матеріалу. Державна незалежність України була проголошена 24 серпня 1991 року та підтверджена на загальному референдумі 1 грудня 1991 року, коли понад 90% виборців проголосували за підтвердження Акту про державну незалежність України [10, с. 23].

На підставі проголошення державної незалежності України 6-7 вересня 1991 року Архієрейський Собор УПЦ (в підпорядкуванні Московського Патріархату) ухвалив рішення про скликання Помісного Собору УПЦ для розгляду питання про автокефалію УПЦ [10, с. 24]. Скликаний у відповідності до церковних канонів та Статуту УПЦ Помісний Собор, який проходив 1-3 листопада 1991 року у Києво-Печерській лаврі, в якому взяли участь усі правлячі та вікарні архієреї УПЦ, делегати від усіх епархій та монастирів, представники від кліру та мирян, одногolosно прийняв рішення про автокефалію Української Православної Церкви [10, с. 25]. Підставою для цього було те, що УПЦ здійснює своє служіння в окремій незалежній державі, має достатню кількість єпископату й духовенства, духовні навчальні заклади та монастирі, до православ'я відносять себе понад половини населення країни. У сукупності всі ці фактори роблять УПЦ однією з найбільших Церков Вселенського Православ'я. Собор також підтвердив обрання митрополита Філарета Предстоятелем УПЦ та відкинув усі звинувачення на його адресу, розповсюджені у засобах масової інформації.

У відповідь на рішення Собору керівництво РПЦ вирішило зробити все можливе для того, щоб зберегти адміністративну єдність Московського Патріархату [11, с. 15].

Напередодні призначеного на 1 грудня 1991 року референдуму про державну незалежність України в Києві пройшов Міжрелігійний форум. Головною метою його проведення було оприлюднення політики керівництва нової держави в галузі релігії. Базовою тезою цієї політики стали слова Голови Верховної Ради України Л. М. Кравчука про те, що в незалежній державі повинна існувати незалежна Православна Церква [11, с. 17].

З приводу київського Міжрелігійного форуму в “Московському церковному віснику” з'явилася стаття наближеного до патріарха Алексія II журналіста Євгена Комарова під назвою “Самостійність, незалежність і автокефалія”. В статті викладені основні аргументи Московського Патріархату проти автокефалії УПЦ, хоча, напевно, головним аргументом для нього є “цього не може бути тому, що цього не може бути ніколи” [7, с. 13].

В січні 1992 року в середовищі єпископату утворилася група єпископів, які оголосили про свою відмову від рішень Собору 1-3 листопада 1991 року про автокефалію УПЦ та перестали поминати за богослужінням Предстоятеля УПЦ і виконувати його розпорядження, чим фактично учинили розкол [3, с. 15].

На 30 березня – 4 квітня 1992 р. було призначено Архієрейський собор РПЦ для розгляду документів Собору УПЦ 1-3 листопада 1991 року. Але замість розгляду питання порядку денного на соборі було піднято питання про особу Предстоятеля УПЦ.

Митрополит Харківський Никодим 27 травня 1992 року провів в Харкові так званий “Архієрейський собор”, на якому усунули митрополита Філарета з посади Предстоятеля, а на його місце обрали керуючого справами РПЦ Ростовського митрополита Володимира (Сабодана) [1, с. 56]. На Архієрейському соборі 11 червня 1992 року було заочно “засуджено” митрополита Філарета до “позбавлення сану”.

Обрання на Харківському Соборі митрополита Володимира (Сабодана) предстоятеля УПЦ з титулом “Митрополит Київський і всієї України” істотно поглибило розкол в Українському Православ'ї, оскільки слідом за цим митрополит Філарет став предстоятелем УПЦ Київського Патріархату з титулом “Патріарх Київський і всієї Русі-України” [1, с. 90].

Учасники Архієрейського Собору в Харкові у своєму зверненні до Президента України писали: “Ми не тільки одностайно схвалюємо і підтримуємо прагнення православної пастви до незалежності, тобто канонічної автокефалії, але і вживаємо всіх заходів, щоб законним шляхом вирішити це життєве питання нашої Церкви”.

Аналізуючи позицію православних церков і їхню потенційну здатність досягти канонічної автокефалії, зазначимо, що новий предстоятель УПЦ митрополит Володимир і

керівна ланка церкви, яка його підтримує, перебувають в надзвичайно складному становищі. Питання автокефалії православних в Україні надійно заблоковане священноначалієм РПЦ, відсутня щодо нього і єдність єпископату самої УПЦ. Митрополит Володимир не раз заявляв, що форсування ним здобуття автокефалії неминуче спричинить новий розкол у самій же його церкві, яка перебуває в канонічному і молитовному єднанні з РПЦ і юрисдикційному підпорядкуванні Московського Патріархату [4, с. 32].

З метою об'єднання двох гілок Помісної Православної Церкви України в Києві 25-26 червня був скликаний Об'єднавчий собор. На цьому соборі УАПЦ, як спадкоємниця Автокефальної Української Православної Церкви у вигнанні, та УПЦ, як Православна Церква, яка несла своє служіння на Батьківщині, об'єдналися в єдину Церкву, яка отримала назву Українська Православна Церква Київського Патріархату [8, с. 11].

Предстоятелем цієї церкви був обраний патріарх УАПЦ Мстислав (Скрипник), заступником предстоятеля – Філарет. Сам же Мстислав, що був відсутній на соборі і не давав згоди ні на об'єднання церков, ні на своє обрання, заявив про недійсність цього об'єднання, що ліквідувало УАПЦ.

17 жовтня 1992 року патріарх Мстислав відлучив від УАПЦ владик Антонія (Масендича) і Володимира (Романюка), які не визнали об'єднання церков. Після об'єднання Філарет знову перерукопоклав багатьох архієреїв УАПЦ (для деяких це було вже третє рукопокладення). Не дивлячись на прийняття нової назви ("УПЦ КП"), всім приходом УАПЦ, які увійшли до складу церкви, було дозволено зберігати свою історичну назву (прихід УАПЦ), не вводячи нової аббревіатури [2, с. 172]. Далеко не всі парафії УАПЦ в Україні визнали об'єднавчий собор, троє ієрархів відмовилося від об'єднання з Філаретом. До 1993 року патріарх Мстислав практично перервав відносини зі своєю українською "паствою", яка фактично була розділена на дві частини. Фактично вже навесні 1993 року на Україні оформилися дві незалежні конфесії. Причому обидві формально очолював Мстислав Скрипник, а в обох фактично всіма справами заправляли зовсім інші особи.

11 червня 1993 року патріарх Мстислав помер. Ця новина стала початком остаточно розмежування між УАПЦ та УПЦ КП, кожна з яких обрала свого патріарха [9, с. 13]. За 1,5 року від формування УПЦ КП її покинуло 12 архієреїв, які повернулися в РПЦ. Навіть після відходу частини парафій та ієрархів в УАПЦ в церкві була досить значна партія супротивників обрання Філарета патріархом. Місцєблюстителем патріарха став Романюк. А 21-24 жовтня 1993 року в Києві відбувся Собор УПЦ КП, на якому Романюк був обраний патріархом Київським. Філарет ж залишився "заступником патріарха" і фактично продовжував керувати церквою. Також церква починає розширюватися за межі України. Приймаються в лоно церкви представники Української Автокефальної Православної Церкви. Після смерті патріарха Мстислава УПЦ в США деякий час перебувала в духовному спілкуванні з УПЦ КП, однак фактично Києву не підкорялася. На початку 1995 року УПЦ в США приєдналася до Константинопольського Патріархату. Проте близько 20 парафій в США, Австралії та Латинській Америці залишилися в юрисдикції Київського Патріархату. 14 липня 1995 року помер патріарх Володимир [6, с. 34]. Спроба його похорону в соборі св. Софії завершилася жорстоким побійцем і похоронами тіла патріарха прямо на площі. Противники Філарета у серпні 1995 року зібралися на Собор, на якому заради єдності православ'я закликали Філарета не висуватися на пост патріарха. 19 жовтня 1995 року відбувся Архієрейський собор, в роботі якого брало участь 25 архієреїв УПЦ КП, які представляли 27 єпархій (7 з них за межами України) [5, с. 22]. Однак перед самим собором 4 архієреї разом зі своїми єпархіями перейшли з УПЦ КП в УАПЦ. Це були західні єпархії, в яких було більше 700 парафій. На Соборі ж Філарет майже одногосно був обраний патріархом.

Коли Філарет став Патріархом УПЦ КП, Голова ВРУ Олександр Мороз не тільки відмовився вітати Філарета, але пояснив чому. "Я не можу вітати людину, розстрижену трьома патріархами" [1, с. 165]. Філарет став запекливим ворогом Мороза. Натомість Леонід Кучма виявив прихильність до "новоспеченого патріарха", нагороджуючи один одного орденами і медалями.

Коли в 1997 році Філарет займався піар-компанією, проголошуючи себе споконвічним патріотом України, 318 столичних священників УПЦ і УАПЦ виступили з заявою, в якій викрили фальсифікації Філарета про свій патріотизм і демократизм. Вони нагадали крилаті вислови Філарета: “демократію надо давити танками”, “української мови не існує, а є лише польсько-жидівський гібрид” [1, с. 305].

В 1998 році розсипався міф про прихильність православної діаспори США, Канади до Філарета. Митрополит УПЦ Канади Василій і митрополит УПЦ США Костянтин виступили з заявою, що дії УПЦ КП шкодять православ'ю за межами України. Філарету були висунуті обвинувачення по 13 пунктах (про заяви створення інтернаціоналу церков-розкольників, сіяння ворожнечі між православними приходами в українській діаспорі) [4, с. 30].

Після невдалого об'єднання з УПЦ Київського патріархату УАПЦ знову відокремлюється як самостійна церковна структура. Неодноразові спроби об'єднання УАПЦ з УПЦ Київського Патріархату упродовж минулого двадцятиріччя не мали успіху і зазнали невдачі.

Протягом всього часу відносини трьох православних церков відрізнялися високим ступенем протистояння, що підвищувало рівень конфліктності у всій Україні. У ролі головного ініціатора міжправославного конфлікту виступала УПЦ КП, яка розглядала УПЦ як свого головного ворога, якому вона оголосила непримиренну війну. У силу цього саме ці дві церкви є основними сторонами міжправославного конфлікту [3, с. 14]. УАПЦ, як правило, намагалася утримуватися від різких випадів на адресу двох інших церков і сприяти зниженню загального рівня конфліктності.

Головними для всіх трьох православних церков залишаються проблеми майбутнього Українського Православ'я: відновлення єдності Церкви і набуття автокефалії. Всі три церкви заявляють про прагнення до єдності, але способи його відновлення бачать по-різному. Ще більше вони різняться щодо перспективи отримання автокефалії [8, с. 11].

УПЦ розділяє ці два питання, розглядаючи їх як питання канонічні, питання влаштування церковного життя. Єдину можливість відновлення єдності вона бачить у поверненні до її складу двох неканонічних церков після їх покаяння. Щодо набуття автокефалії її точка зору зводиться до того, що, по-перше, таке набуття можливе тільки канонічним шляхом з рук Церкви-матері, тобто РПЦ; по-друге, питання про автокефалію не актуальне і зняте з порядку денного. Міркування про недоцільність автокефалії аргументується відсутністю єдності думок з цього приводу серед духовенства і мирян і дискредитацією в їх середовищі самого поняття "автокефалія" внаслідок "розкольніцьких" дій Філарета; таким чином, сама постановка питання про автокефалію могла б привести до нового розколу всередині самої УПЦ [12, с. 31].

УПЦ КП ставить питання об'єднання церков і автокефалії як політичні; для неї це засіб зміцнення Української держави, торжества “національної ідеї”. УПЦ КП наполягає на тому, що об'єднання в Єдину Помісну Церкву має відбутися якомога швидше на Об'єднавчому Соборі, в якому всі три церкви візьмуть рівну участь.

У сьогоднішній Україні питання про об'єднання церков є пробним каменем для визначення церковних симпатій тієї чи іншої політичної сили. Прихильники УПЦ КП, використовуючи термін “об'єднання”, пов'язують з ним саме той сценарій його реалізації, який було викладено вище [2, с. 30]. Їх противники небезпідставно вважають, що розглянутий сценарій включає також чільну роль УПЦ КП в об'єднанні церкви, включаючи домагання Філарета на посаду її предстоятеля.

Протягом тривалого часу УПЦ КП не вдавалися реальні кроки для реалізації задуму об'єднання за своїм планом. Перешкодою служила насамперед одностайна позиція Помісних Православних Церков, яка полягає у визнанні УПЦ як єдиної Православної Церкви та об'єднання навколо неї як єдиного способу відновлення єдності Української Церкви. Таку позицію підтримав, зокрема, Вселенський Патріарх Варфоломій I на зустрічі з Московським Патріархом Алексієм II у вересні 1997 року [1, с. 56]. Опинившись в ізоляції від Вселенського Православ'я, керівництво УПЦ КП визнало найкращим варіантом відкрито протиставити себе йому. Його ієрархи озвучують ідею створення структури,

альтернативної Вселенському Православ'ю, що включає всі неканонічні самопроголошені церкви на чолі з Київським Патріархатом. Була відкрито проголошена ідея формування двох "самодостатніх сімей помісних православних Церков" і Києва як третього центру Православ'я, що протистоїть Константинополю та Москві.

Ситуація різко і несподівано змінилася в 2000 році, поштовхом для чого стало встановлення контактів УПЦ КП з Вселенським Патріархом. Представники УПЦ КП та УАПЦ звернулися до Патріарха Варфоломія з проханням надати сприяння у створенні єдиної Помісної Православної Церкви в Україні, заявивши при цьому про визнання України канонічною територією Вселенського Патріархату. Варфоломій підтвердив бажання Константинопольської Церкви вирішити проблему Українського Православ'я і заявив, що Українська Православна Церква має право на автокефалію. Відбулася зустріч делегації українського парламенту з Варфоломієм I; Патріарх отримав запрошення українського парламенту і Президента Л. Кучми відвідати Україну. На прийомі він сказав: "Якщо Москва відмовиться прийняти необхідне рішення, Вселенський Патріархат одноосібно вирішить питання канонічності Української Церкви" [4, с. 30]. Тим самим Варфоломій I підтримав створення Єдиної Помісної Церкви.

З самого початку ієрархія Української Православної Церкви закликала "розкольників" повернутися до Церкви. Враховуючи досвід подолання попередніх розколів, найпершою вимогою для повернення до матері-Церкви, на думку РПЦ, є щире каяття в гріху розколу [10, с. 23].

Представники УАПЦ вже давно почали шукати точки співпраці з Українською Православною Церквою в питанні повернення з розколу. Але через ряд причин вони затягують вирішення цієї проблеми. Одним з головних аргументів представників УАПЦ на користь швидкого вирішення їхнього повернення є здобуття Київською Митрополією якщо не повної автокефалії від Московського Патріархату, то хоча б автономії. На їхню думку це дозволить розрядити ситуацію в парафіях УАПЦ та сприятиме безболісному переходу кліру та вірних УАПЦ до Української Православної Церкви. Аргумент дійсно життєвий та серйозний. Автономія Української Православної Церкви може допомогти зберегти баланс сил: схід та південь будуть задоволені тим, що лишаються в складі Московського Патріархату; центр, північ та захід будуть задоволені тим, що Українська Православна Церква з'явиться в диптиху Помісних Православних Церков як автономна Церква.

Відносно УПЦ КП Блаженніший Володимир, Митрополит Київський і всієї України, Предстоятель Української Православної Церкви та Священний Синод неодноразово виносили рішення про необхідність подолання цього болісного розколу [11, с. 25]. Головною вимогою з боку Церкви є визнання "розкольниками" хибності своїх дій, припинення агресії по відношенню до ієрархії та вірних Української Православної Церкви та ведення переговорів без Філарета (Денисенка). Звісно, що за умов позитивного вирішення питання в тому ключі виникне необхідність вирішувати й інші проблеми, серед яких однією з найболючіших стане визнання/невизнання ієрархії УПЦ КП та УАПЦ та визнання/невизнання благодатності звершених ними таїнств. Але церковна історія вже мала такі прецеденти, а тому для вирішення цих питань можна було б знайти приклади в минулому та, поклавшись на Святого Духа, вирішити це найбезболіснішим шляхом [2, с. 102]. Ще важливим питанням стане кадрова політика – мало хто з єпископів УАПЦ та УПЦ КП захоче добровільно піти за штат. Кожному з них так само захочеться лишитися єпископом. І тут перед Церквою стане велика проблема: що робити з десятками архієреїв УПЦ КП та УАПЦ? Куди їх подіти, якщо вони добровільно повернуться до Церкви? В кожній області України УПЦ КП має паралельну з Українською Православною Церквою єпархію. Зі священниками та парафіями питання вирішиться легко – парафії не лишаться без пастирів. Але з єпископатом доведеться непросто, бо за канонами Церкви два правлячі Єпископи не можуть бути в одному місті. Тому доведеться або створити десятки вікаріатств, або розділити єпархії.

Подолання розколів в Українському Православ'ї є життєвою необхідністю для подальшого сильного та майбутнього існування Української Православної Церкви та української державності. Хто буде на чолі Української Православної Церкви – Митрополит

чи Патріарх, справа майбутнього. Нам же слід серйозно замислитися над тим, що розкол у православ'ї згубно впливає на соціальний клімат у країні.

УПЦ КП стала користуватися помітною підтримкою державної влади (особливо з 2005 по 2010 роки), що в власній самосвідомості перетворило її в респектабельну державотворчу церкву. У 2009 році була створена комісія по діалогу з УПЦ, а на початку жовтня 2009 року відбулося спільне засідання подібних комісій обох церков [12, с. 30]. Число послідовників Київського Патріархату достатньо важко визначити, найоптимістичніші опитування називають 30% населення. Однак насправді найбільше число номінально православних громадян України взагалі не мають чіткої юрисдикційної приналежності, тому що не є активно практикуючими і слабо уявляють собі різницю між юрисдикціями.

Останнім часом питання надання Українській Церкві статусу автокефальної активно обговорюється не лише серед кліру та вірних Київського Патріархату, а й у владних кабінетах, громадських, неурядових організаціях та, як не дивно, серед ієрархів та священиків Української Православної Церкви Московського Патріархату. Протягом усіх років незалежності державні мужі, включаючи Президентів Кравчука та Кучму, наголошували на необхідності утворення в Україні Єдиної Помісної Православної Церкви. Численні опитування громадян свідчать про схвальне ставлення суспільства до ідеї не лише об'єднання Церков, але й до набуття Українською Церквою автокефалії, тобто незалежності та визнання з боку інших Помісних автокефальних Православних Церков. Напевне, не варто повторювати, що в такому випадку Українська Православна Церква стала б найбільшою за числом вірних, храмів та монастирів серед усіх православних Церков світу [12, с. 29].

Синод Української Православної Церкви Київського Патріархату запропонував створити в країні єдину Помісну Православну Церкву, відповідні звернення направлені духовенству УПЦ Московського Патріархату і деяким єпархіях Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ).

У посланні йдеться, що єдина структура “могла б зіграти потужну миротворчу і об'єднуючу роль у суспільстві, сприяти взаєморозумінню між різними силами, недопущення розпалювання ворожнечі на національному, релігійному, регіональній, мовній основі”. У зверненні також підкреслюється, що необхідність подолати розкол “як ніколи очевидна в цей трагічний і доленосний момент історії українського народу” [12, с. 31].

У свою чергу, в УПЦ МП сприйняли ініціативу про об'єднання церков досить стримано. “Це не перше звернення УПЦ КП до нас. Як і ми безліч разів пропонували їм повернутися в лоно церкви, з якого вони вийшли. Найближчим часом ми оголосимо нашу позицію з цього питання”, – зазначив глава синодального інформаційно-просвітницького відділу УПЦ МП [12, с. 30].

Безумовно, що велике значення має позиція насамперед Предстоятеля УПЦ. Оскільки митрополит Володимир (Сабодан), який відстоював автономію в межах Московського патріархату сьогодні із-за хвороби ніяких рішень не приймає, питання відтягнеться на далеке майбутнє.

Проблема об'єднання Церков та утворення Єдиної Помісної Православної Церкви активно обговорюється не лише за закритими дверима Синодів та єпархіальних зібрань. Багато публікацій, дискусій з'являється на шпальтах газет та сторінках інтернет – видань. Спектр думок з цього приводу доволі широкий. Від категоричного несприйняття – до активного пошуку порозуміння трьох гілок Українського Православ'я. Головне, що вірні та священики, суспільство та влада, преса та аналітики активно включились у процес обговорення цієї проблеми [8, с. 9].

Висновки. На зламі тисячоліть, в усій доленосній значущості постає питання про роль і місце України, українського християнства, Української Церкви у християнській Європі, маючи на увазі і геополітичне, і конфесійне положення України між Сходом і Заходом. Рух за примирення, зближення, а в майбутньому об'єднання всіх гілок Українського Православ'я може стати міцною основою, надійним вектором українського екуменізму. Великою загрозою для України є можливий вплив тієї чи іншої ролі чи іншої православної церкви та її етнічне розшарування: наприклад Центр і Захід – сфера впливу

УПЦ Київського патріархату та УАПЦ, Південь і Схід – територія УПЦ, яка перебуває в єдності з Московської Патріархією. Позиція Українського Православ'я на зовнішній арені великою мірою залежить від здобуття ним цілковитої канонічної незалежності. Ідея об'єднання всіх православних церков в єдину Помісну Українську Православну Церкву – благородна, шляхетна, патріотична, зрештою боговгодна, але вона має визріти передусім в серцях і помислах усіх ієрархів Українського Православ'я його трьох гілок, бути зрозумілою і прийнятною національною, духовною і церковною ментальністю. А поки що перед Українським Православ'ям лежить реальний і актуальний шлях виходу з кризи – зближення, примирення, спільні екуменічні дії в напрямі морального, духовного відродження державотворчих процесів, без поглинання будь – якою церквою інших церков та фаворизації державою якоїсь однієї церкви. Перспективою подальшої розробки цієї проблеми є продовження дослідження, яке стосується об'єднання православних церков.

Література

1. Анисимов В. Терни второго крещения / В. Анисимов. – К.: Пресс-служба Украинской Православной Церкви, 2012. – 400 с.
2. Анисимов В. Церковь времен оранжевого двоеверия / В. Анисимов. – К.: “Біла Криниця”, 2007. – 344 с.
3. Белецкий М. Православная Церковь в Украине: проблемы "объединения церквей" и автокефалии / Михаил Белецкий // Аналитик. – 2001. – № 6. – С. 13-15.
4. Бочкарь А. Чи потрібно Українській православній церкві вести переговори з розкольниками / Арсен Бочкарь // “Православие в Україні”. – 2010. – С. 29-32.
5. Драбинко А. Православная церковь в Украине / Александр Драбинко // Монастыри и храмы Киева. – 2009. – № 5. – С. 19-24.
6. Иеромонах Евстратий Украинская Православна Церковь / Иеромонах Евстратий. – 2014. – № 1. – С. 34-35.
7. Комаров Е. Независимость, самостоятельность, автокефалия / Е. Комаров // Московский междуцерковный вестник. – 1991. – № 12. – С. 12-13.
8. Краткая история церкви // Иерархия литургийных церквей. – 2012. – № 7. – С. 9-11.
9. Пушко В. Об'єднання Українського православ'я: позиція ієрархів УПЦ МП / Виктор Пушко // Волинська єпархія Української православної церкви. – 2007. – № 42. – С. 12-14.
10. Розкол УПЦ // Українська Православна Церква Київський патріархат. – 2011. – № 5. – С. 22-26.
11. Розкол УПЦ // Українська Православна Церква Київський патріархат. – 2011. – № 2. – С. 13-17.
12. Яроцький Петро Лаврентійович Релігієзнавство / Петро Лаврентійович Яроцький. – К.: Кондор, 2013. – 442 с.

Yuriy Linnik

Transformation processes in the Orthodox Church in times Ukrainian state (end XX – XXI centuries)

This article is dedicated to the transformation processes in the Ukrainian Orthodox Church in the time of Ukrainian statehood. The state of Orthodoxy after the independence of Ukraine, splits in the Orthodox Church and the first steps of their association.

Keywords: church, transformation, autocephaly, unified national church and the creation of the state.

Юрій Линник

Трансформационные процессы в Православии во времена создания украинского государства (конец XX – XXI в.)

Статья посвящена трансформационным процессам в Украинском Православии во времена создания украинского государства. Проанализировано состояние православия после провозглашения независимости Украины, раскол в Православной Церкви и первые шаги к их объединению.

Ключевые слова: Церковь, трансформация, автокефалия, Единая Поместная Церковь, создание государства.

Надійшла до редакції 27.02.2014 р.